

dossier

Noord-Amerika

Indiaanse identiteit

Achtergronden van het pan-indianisme

Ten tijde van het eerste contact met de Europeanen waren in het Noord-Amerikaanse continent een zeshonderd verschillende culturen. De inheemse volken die het continent bevolkten dachten niet over zichzelf als 'indianen', maar als leden van specifieke stammen of 'bands', een verzameling van verschillende families of van een natie.

Ook vandaag bekijken de meeste indianen zichzelf in eerste instantie als afstammeling van een bepaalde stam en pas in de tweede plaats als 'indiaan'. Pan-indianisme is een vorm van supra-stamverband die kijkt naar het gemeenschappelijke van alle inheemse volken, zonder onderscheid te maken tussen specifieke culturen, achtergronden of talen.

Historisch gezien zijn er twee gebeurtenissen die aanleiding hebben gegeven tot de geboorte van dit pan-indianisme: enerzijds het systeem van kostscholen, die hele generaties jonge indianen los van hun stam en familie opvoeden, anderzijds de verstedelijking van de inheemse volken.

Kostscholen

In de angstaanjagende kostscholen, waar de jongeren alleen elkaar hadden als emotionele steun, werd het vlug duidelijk dat contrasterende culturen toch enkele gemeenschappelijke aanknopingspunten vertoonden, al was het maar alleen omdat het inheemse volken uit Noord-Amerika betrof. De gezamenlijke ervaringen van onderdrukking en het verbod om hun eigen taal te spreken en liederen te zin-

gen, hun traditionele kledij te dragen, hun gewoonten in praktijk te brengen,... waren dikwijls een voldoende voedingsbodem om een gevoel van gezamenlijke identiteit te doen ontstaan. Veelal werden in het geheim ceremonies uitgevoerd of gedeelten ervan: het dansen of het zingen van liederen.

Verstedelijking

Een tweede factor die leidde tot het ontstaan van het pan-indianisme was de verstedelijking. Het al te stereotiepe beeld van indianen die in afgelegen gebieden leven veronachtzaamt het feit dat er massale migraties van de Amerikaanse inheemse bevolking naar de steden zijn geweest. In 1940 woonde slechts 8% van de indiaanse bevolking in de steden, in 1980 was dat al 53%. De stad is nu niet bepaald een omgeving voor een stam. De indiaanse cultuur blijft wel bestaan in de stad, maar de nieuwkomers passen zich aan aan de kapitalistische economie, zij worden geconfronteerd met discriminatie wat betreft behuizing, gezondheidszorg, onderwijs en jobs. Indianen vormen daar een klasieke minderheidsgroep, zonder al te directe banden met de oorspronkelijke stam. De bureaucratie

instellingen zoals het Bureau of Indian Affairs of de Employment Assistance gaat voorbij aan ieder stamverschil. Voor alle praktische zaken worden indianen in de stad afgeschilderd als 'indianen'. Door het feit dat alcoholisme, armoede en kleine criminaliteit in die groepen meestal welig tieren, ontstaat er ook een racisme, zoals tegen andere ethnische minderheden. De rol die stedelijk indiaanse organisaties dan spelen om de sociale gevolgen van deze achterstand in te dijken is er één van 'eenheid' tussen al hun leden. De eerste taak van indiaanse centra en associaties is meestal het creëren van een ruimte waarin alle indianen in de stad of een stadsgedeelte kunnen samenkomen.

American Indian Movement

De opkomst en het succes van de American Indian Movement na de bezetting van Wounded Knee in 1973, had zijn ontstaansgronden in de duizenden en duizenden indianen die als gevolg van de relocatie en terminatiepolitiek in de steden waren terecht gekomen. Hun bedoeling was aandacht te vragen voor de lange lijst van schendingen van mensenrechten waarvan de indiaanse bevolking het slachtoffer

was. De beweging werd dikwijls gezien als een onderdeel van de Red Power in de jaren '70. De beweging was gericht op het versterken van alle indiaanse volken, onafgezien tot welke stam ze behoorden. Niet alle indianen stonden achter de American Indian Movement en zeker niet achter het pan-indianisme dat ze impliciet en expliciet naar voor bracht. Velen namen het niet dat een stedelijke beweging in hun naam sprak. Iedere groep wilde zijn eigen leiders als woordvoerders naar voor schuiven. Het gevoel van trots en eer dat vele inheemsen zich toemeten is juist ontleend aan de particuliere stam, en dat staat in contrast met het idee en de praktijk van het pan-indianisme.

Op dit moment zijn er honderden organisaties die bestaan uit verschillende stammen en volken, zowel wat herkomst van de leden betreft, als werkterreinen en diensten die zij aanbieden. Deze organisaties reflecteren het werkelijke sociale en politieke klimaat van de indiaanse groepen in de steden. Hun woordenschat en ideeëngoed wordt soms bedacht door niet-inheemsen en is gestoeld op een assimilatie van stadsindianen, reservaatindianen, geassimileerde indianen en traditionelen die samenwerken om hun identiteit te herformuleren.

Cultureel pan-indianisme: powwow

Eén van de culturele fenomenen waaruit het pan-indianisme blijkt, is de pow-pow. Het is hét evenement bij uitstek waarop het begrip 'pan-indianisme' kan worden toegepast. Nochtans is de pow pow een typisch cultureel gebeuren uit de grote vlakten, en vooral een gebruik bij de Lakota. Historisch zou het misschien correcter zijn de pow pow een 'pan-plains' evenement te noemen dan een 'pan-indiaans' gebeuren. Hoe dan ook, de pow pow is een wijd verbreid verschijnsel in alle indiaanse gemeenschappen. Sommige zijn erg commercieel, zoals de jaarlijkse Crow Fair met internationale filmvedettes als gasten, anderen zijn erg besloten en

quasi ontoegankelijk voor blanken, laat staan voor toeristen. En of je nu naar een pow pow gaat in New Mexico of in Montana bij de Blackfeet, de ingrediënten, de kledij, de entourage en de dansnummers zijn dezelfde. Overall worden er grote geldprijzen geschonken en sommige indianen doen niets anders dan het hele land afschuimen en gaan van wedstrijd naar wedstrijd. Niet iedereen staat postief tegenover het pow pow gebeuren.

Sommige traditionelen vinden dat pow pow's een soort van racistische exploitatie inhouden waarbij de indianen de clown uithangen en stereotiepe indiaanse stijlen vertolken voor een niet-indiaans publiek. Anderen maken zich zorgen over het uitwisselen van liederen en dansen tussen verschillende stammen, waarbij die hun culturele waarde en identiteit zouden verliezen.

Religieus pan-indianisme

Het religieus pan-indianisme heeft zich vooral gemanifesteerd in de Native American Church, die een waaier aan ideeën heeft gebruikt als grondslag voor haar geloof. Centraal daarin staat de peyote cultus en het christendom in verschillende varianten. De kerk is intertribaal ingericht en georganiseerd. Het geloof wordt beschouwd als onderscheiden indiaans en brengt volgens de meeste commentatoren de stammen dichter bij

elkaar. Stammen die zichzelf historisch als vijanden beschouwden, werden door de Native Church bij elkaar gebracht. De eenmakende kracht van verschillende stammen tot één grote stam werd ook in de hand gewerkt door het gebruik van één ritueel: het gebruik van de peyote. Een beetje zoals gebeurde op het eind van de vorige eeuw (en ook nu nog, zij het in mindere mate) met de Zonnedans.

Mensenrechten

De toegenomen aandacht voor de mensenrechten is onrechtstreeks ook verantwoordelijk voor het pan-indianisme. Eén van de vele voorbeelden daarvan was de bezetting van het eiland Alcatraz in de San Francisco Bay in 1969. Het was de intrede van een nieuw tijdperk voor de indiaanse beweging. Bij de bezetting waren vertegenwoordigers aanwezig van meer dan 50 stammen. Zij claimden de grond en wilden er een symbolische lage prijs voor betalen aan de Amerikaanse regering naar analogie met de prijzen die in het verleden werden betaald voor stukken indiaanse grond. Vele van de bezetters waren ook studenten die betrokken waren bij inheemse studieprogramma's. De niet-gewelddadige bezetting van het eiland blijft een mijlpaal in de strijd van de Amerikaanse inheemse volken in hun emancipatie, voor volledige erkenning van mensenrechten, en de strijd om hun zelfbeschikking.

Wounded Knee 1890-2000

Op de drempel van de 21ste eeuw is het interessant zowel terug te kijken naar het verleden van de indiaanse beweging als naar de toekomst. Waar men rond de eeuwwisseling dacht dat het 'indiaanse ras' gedoemd was om uit te sterven (men telde toen een 170.000 indianen in de VS), telt men er nu meer dan 2 miljoen, verdeeld over een 500 stammen, waarvan iets meer dan 300 'officieel' erkend door de autoriteiten.

De inheemse bevolking is qua aantal nog stijgende. En ondanks het feit dat drie vierden in de steden woont en daar assimileert met de kapitalistische consumptiemaatschappij, is er de laatste decennia een onmiskenbare 'revival' van de inheemse cultuur, tradities en organisaties aan de gang.

Wounded Knee symboliseert zowel de 'nederlaag' van de oorspronkelijke inheemse bevolking als de opmars van de strijd van de indiaanse beweging. In 1890 werd de slachtpartij op 120 mannen en 230 vrouwen en kinderen van de Minneconjou's en hun leider Big Foot in Wounded Knee beschouwd als het einde van wat de 'grote indianenoorlogen' wordt genoemd. In 1973 werd de bezetting van Wounded Knee, waarin de American Indian Movement een belangrijke rol speelde, hét symbool van het rijzende verzet van de inheemse beweging. Ondanks de aanvallen en de gewelddadige repressie in de jaren na de bezetting van Wounded Knee, die zelf 71 dagen duurde, bleef de indiaanse beweging in stijgende lijn gaan. In 1974 kwamen vertegenwoordigers van 90 stammen bijeen in Standing Rock en besloten daar de International Indian Treaty Council op te richten, om de strijd op internationaal vlak uit te dragen. De IITC is nu een grote organisatie met waarnemend statuut bij de Verenigde Naties. Dat was vooral nodig om de VS te dwingen om de verdragen na te leven die het eerder had afgesloten

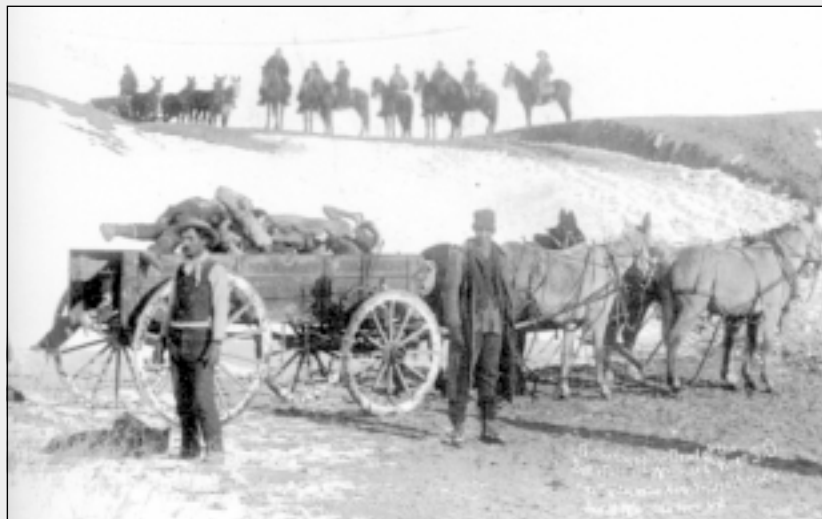
met de First Nations. In 1981 richtten de Oglala Sioux een permanent kamp op in de Black Hills, een voor hen heilige plaats. De bedoeling van het kamp was hun eigendomsrechten op de gronden van de Black Hills te bevestigen, zoals dat voorzien was in het Fort Laramie Verdrag van 1868. Tot nu toe werden talloze gerechtelijke procedures aangespannen door de Lakota om hun grond terug te krijgen.

Wounded Knee 1890

In de winter van 1890 werd Sitting Bull vermoord in Standing Rock reservaat. De autoriteiten van de VS hielden hem verantwoordelijk voor de snel in omvang toeneemende oproer in bepaalde Sioux-reservaten als gevolg van de 'ghost dance'. Deze geestendans was een nieuwe religie die verspreid werd door een messias, Wovoka genaamd. Hij voorspelde dat in de loop van de volgende lente de blanke aanwezigheid op het Amerikaanse

continent voorbij zou zijn en de bizons zouden terugkeren. Alle indianen die aan de ghost dance deelnamen, zouden onkwetsbaar zijn voor de blanke kogels. Ook tegen Big Foot werd een arrestatiebevel uitgevaardigd omdat hij op de lijst van 'oproerkraaiers' stond. Hij vertrok met zijn groep vanuit het Standing Rock reservaat om naar het meer dan 300 kilometers zuidwaarts gelegen Pine Ridge reservaat (South Dakota) te gaan. Daar stootte zijn groep op de 7de Cavalerie, die onder leiding van generaal Custer in 1876 een bittere nederlaag had geleden, waarin Custer trouwens het leven had verloren. Bij vele soldaten waren de wraakgevoelens nog niet verdwenen. Bovendien beschikten ze over ultra-moderne wapens, nieuw uit te proberen automatische geweren en kanonnen. Het indiaanse kamp werd omsingeld. Nadat alle indiaanse krijgers waren ontwapend, weerklonk een schot zonder dat iemand werd geraakt. Voor het leger was dat voldoende reden om het vuur te openen. Toen de kruidamp optrok lagen er 153 lijken in de sneeuw, bijna evenveel anderen stierven

later hun aan verwondingen. Wounded Knee werd daarmee het symbool van de blanke uitroeiingspolitiek ten opzichte van de oorspronkelijke indiaanse bevolking.

Wounded Knee 1973

Toen in 1972 een oude indiaan 'spelenderwijs' werd doodgeranseld door blanke racisten eventjes buiten het Pine Ridge reservaat, riep de Oglala's de American Indian Movement ter hulp om de vervolging van de daders af te dwingen. Vele AIM sympathisanten zakten af naar het reservaat en er werden plaatselijke afdelingen opgericht. Dat was niet naar de zin van de plaatselijke stamraad en haar leider Richard 'Dick' Wilson, één van de meest corrupte figuren uit de toch al dikwijls bureaucratisch samengestelde officiële stamraden op de reservaten. Hij werd beschermd door een groep gewapende handlangers en security-guards, de 'goons' genoemd. Elke vorm van protest op de politiek van de stamraad werd door Wilson en zijn handlangers gewelddadig de kop ingedrukt. Een poging om hem af te zetten kreeg veel steun van de lokale indiaanse bevolking en Wilson riep de hulp in van US marshalls. Hij beschuldigde de American Indian Movement ervan het Bureau of Indian Affairs te willen bezetten, terwijl ze in feite meewerkten om de aanklachten tegen de leider van de stamraad op wettelijk voorziene wijze te laten behandelen en dat in opdracht van de inmiddels opgerichte Oglala Sioux Civil Rights Organization. Op een vergadering van meer dan 500 Sioux, waar welgeteld 2 AIM leden aanwezig waren, werd beslist om Wounded Knee te bezetten als protest tegen de bureaucratisch wanpraktijken van de toenmalige stamraad. Ineens bestond er voor de wereld weer een indiaanse gemeenschap. Een gemeenschap die opkwam voor haar rechten en liet zien dat ze in het land van de vrijheid een erg achtergestelde groep waren en weinig of geen kansen kregen in de Amerikaanse samenleving. De inheemse volken toonden de wereld

ook dat hun cultuur nog altijd springlevend was. Dankzij de enorme aanwezigheid van pers, de sympathiebetuigingen van andere stammen en de globale publieke opinie, was de regering van de VS wel genoodzaakt om te onderhandelen. Militair hadden ze de bezetting zo kunnen wegvegen, maar toch waren ze verplicht te onderhandelen. Toch kwam het uiteindelijk tot schermutselingen. Dat betekende het morele bankroet van de regering. De bezetting had de weg vrijgemaakt voor allerlei discussies over de problemen en activiteiten van inheemse volken bij o.a. de Verenigde Naties en inspireerde ook allerlei bewegingen, inheemse en andere. In de VS geloofden dankzij de Hollywood films vele burgers dat de indianen allemaal dood waren, maar in maart 1973 schudde Wounded Knee hen wakker. De repressie tegen veel AIM militanten achteraf - op enkele jaren tijd stierven er een veertigtal in verdachte omstandigheden - goot alleen maar olie op het vuur van de opkomende indiaanse beweging.

Wounded Knee 2000?

In grote lijnen heeft de heroplevende inheemse cultuur in de VS een aantal waarden naar voor geschoven die bij de inheemse volken al eeuwenlang op de voorgrond staan. Tegenover het welzijn van het individu en de individualistische consumptie als sleutel tot het geluk, staat het belang van de groep.

Het welzijn van het geheel van de groep is de motor van de inspanningen van het individu. De competitie tussen individuen moeten vervangen worden door samenwerking. Iemand wordt geëerd naarmate hij goed doet voor anderen, rijkdom weggeeft in plaats van vergaart. Ook al moet rijkdom soms in spirituele zin worden opgevat. Naast kennis wordt de ervaring als belangrijkste bron van wijsheid gezien. Wijsheid om te oordelen bezit men slechts door ervaring, kennis is ondergeschikt aan wijsheid. De wereld, de aarde en de natuur zijn er niet om oneindig geëxploiteerd te worden maar verdienen ons respect. Onszelf 'verrijken' ten koste van de natuur is bijna steeds nefast, want alle levende dingen zijn evenwaardig en even belangrijk om als geheel in stand te houden. De mens heeft daarbij - door zijn uitzonderlijke historische positie - een enorme verantwoordelijkheid. Hij moet de aarde en haar bio-diversiteit in al zijn geledingen en dimensies in stand houden en denken over mogelijke gevolgen in termen van verschillende generaties. Dergelijke waarden in praktijk brengen gaat niet alleen gepaard met de conditio sine qua non van de absolute bescherming van inheemse volken en hun territoria en de ondersteuning van hun recht op zelfbeschikking, maar dient vooral ook in onze 'moderne westerse' leefwereld in praktijk te worden gebracht.

Timbisha Shoshone

Na jarenlange strijd terug in hun thuislanden

De Death Valley Timbisha Shoshone werden enkele jaren geleden geconfronteerd met een uitwijziging uit hun laatste resterende traditionele thuislanden in Death Valley National Park in California. Na meer dan zestig jaar strijd is er nu beterschap. Een stuk grond werd hen teruggeven, waaronder een groot stuk van hun traditionele thuisland.

Op 7 maart 1996 kregen de leiders van de Timbisha Shoshone een mededeling van het VS Departement voor Binnenlandse Zaken (waarvan de National Park Service een onderdeel is), dat zij niet langer konden voorzien in land voor de stam in Death Valley National Park. Het park wordt beheerd door de National Park Service (NPS).

Permanente woonbasis

Daaraan was een geschil van 63 jaar over de teruggave van hun voorouderlijk land vooraf gegaan, wat een directe geweldpleging op de California Desert Protection Act van 1994 was. Die voorzag dat de Shoshone daar voorlopig zouden kunnen wonen op een klein gebied van 40 acres (1 acre=4047 m²). De laatste jaren werden er verschillende gerechtelijke veldslagen uitgevochten met de federale autoriteiten. Uiteindelijk kwam er in maart 1999 toch een landovereenkomst. De National Park Service en het Bureau of Landmanagement stemden na lang lobbywerk vanwege verschillende indiaanse organisaties uiteindelijk in met het toekennen van een stuk land aan de Timbisha als permanente woonbasis.

Het is een gebied van 300 acres in Furnace Creek. Om tegemoet te komen aan de toenemende nood aan behuizing, een gemeenschapscentrum, gouvernements- en andere nutsgebouwen en een nieuwe

economische ontwikkeling, zal het Bureau of Landmanagement nog 7470 acres grond die rondom het park ligt ter beschikking stellen. Daarbij komt nog dat een gedeelte van het park zal aangeduid worden als een 'Tribal Preserve' en ook als dusdanig op de parkkaarten zal ingekleurd worden. Het preserve zal door de Timbisha Shoshone en het park management gemeenschappelijk bestuurd worden.

Historiek

De oorspronkelijke thuislanden van de Timbisha Shoshone, vroeger

Panamint Shoshone geheten (eens de stam door de VS officieel erkend werd in 1983 werd de naam veranderd in Timbisha Shoshone), bedekten ongeveer 11 miljoen acres (4,4 miljoen hectaren) in oostelijk Californië en noordwestelijk Nevada. Van dit gebied beslaat Death Valley National Park ongeveer 80%. Toen president Hoover in 1933 het Death Valley Monument-project goedkeurde, werden de Timbisha Shoshone met één pennetrek kerkers op hun eigen land. De Timbisha Shoshone die hieromtrent nooit geraadpleegd werden, zagen zich

plots afgesneden van hun bronnen, jachtgronden, culturele en heilige plaatsen.

De Timbisha waren tot 1933 een integraal ecologisch onderdeel van dit gebied. Door het cultiveren van masquite, pijnnoten en ander inheemse planten voor voedsel, het aanleggen en intact houden van waterbronnen voor eigen gebruik en het lokken van wild en het afbranden van kreupelhout om bosbranden te voorkomen in de bergen, waren zij de natuurlijke behoeders van het land.

Tegen 1936 was het hedendaags relocatiekamp, gelegen tussen Furnace Creek en Furnace Creek Resorts, in opbouw. Het werd gebouwd met geld van de Indian Service en met behulp van het California Conservation Corps. Daar mochten de Timbisha van de NPS verblijven om manden te weven voor toeristen, kledij te wassen van de NPS werklieden en voor hun vrouwen allerhande klusjes op te knappen.

De Timbisha Shoshone die in het 40 acres grote New Indian Village verbleven, verbanden in die periode heel wat van hun traditionale praktijken, liever dan het vernederende proces te moeten doorstaan om speciale toelatingen te vragen aan de NPS voor dagelijkse activiteiten zoals het verzamelen van voedsel en planten voor geneeskundig gebruik.

Dit werd vooral gesterkt nadat ze de gevolgen van de gevoerde politiek in New Indian Village aan den lijve hadden ondervonden. Zo werden hun huizen platgewalst terwijl ze in de zomer in hun kampen in het Panamint Range gebergte verbleven. Van de aanvankelijk negen huizen bleven er vier overeind. Tot het midden van de jaren '80 hadden deze geen electriciteit of stromend water.

Erkenning

Daar de Timbisha Shoshone landloos waren en er geen vooruitzichten waren op land, verlieten velen

dan ook Death Valley om andere stammen te vervoegen. Hun bevolkingsaantal verminderde van een oorspronkelijke 300 naar een vijftigtal. Na hun erkenning door de federale overheid als stam was de Timbisha Shoshone stamraad succesvol in het verkrijgen van fondsen, waardoor hun levensstandaard enigszins toenam. Zo werden de overgebleven huizen gerenoveerd en kwamen er nieuwe bij. Electriciteit werd geïnstalleerd, verharde wegen aangelegd en het waternet verbeterd. De Timbisha Shoshone Tribal Council en zijn verschillende werkgroepen probeerden actief de traditionele en culturele praktijken opnieuw leven in te blazen.

California Desert Protection Act

De stam geloofde dat hun 63 jaar durende klacht zou worden opgelost met het aannemen van de California Desert Protection Act. Deze wet werd aangenomen in oktober 1994, grotendeels door de acties van milieugroepen, steungroepen voor inheemse volken en met senator Dianne Feinstein als spreekbuis.

Drie miljoen acres woestijnland werden toegevoegd aan het Death Valley National Monument en het gehele gebied kreeg het statuut van 'National Park'. De Timbisha Shoshone verkregen een aantal positieve resultaten, waaronder een richtlijn voor het secretariaat van Binnenlandse zaken om een studie te verrichten naar het vinden van beschikbaar land in en buiten Death Valley Monument National Park. De autoriteiten concentreerden zich daarbij jaren op het vinden van gronden die vooral buiten het park lagen, dat wil zeggen buiten het traditionele thuisland van de groep. Ondertussen is het nieuwe voorstel veel gunstiger.

Thuisland

Er is dus zowel goud binnen als buiten het park bijgekomen. Het is een stap voorwaarts in de goede richting, waarbij er niet alleen een basis is gelegd voor permanente toekenning van gronden aan de Timbisha Shoshone. Vooral belangrijk is het feit dat een gedeelte van dit land zich bevindt in het traditionele thuisland, waar de stam zich blijvend kan installeren op een zelfvoorzienende, duurzame en spirituele manier.

Kinderen spelen in een dorp van 250 Shoshone-tipi's, opgezet ter gelegenheid van het jaarlijkse Pendleton round-up in Pendleton, Oregon

Tentoonstelling in Koninklijk Museum
voor Kunst en Geschiedenis
**Controverse rond
'Indian Summer'**

Op 23 september opende in het Jubelparkmuseum de tentoonstelling 'Indian Summer. De Eerste Naties van Noord-Amerika' de deuren. Het is de grootste tentoonstelling in zijn soort in 30 jaar in Europa, stellen de organisatoren. De bedoeling was om de vastgeroeste vooroordelen bij een groot publiek - genre 'ugh', vredespijp, tomahawk, totempaal en Winnetou - te doorbreken. Of ze daar in geslaagd zijn, kan u nog tot 26 maart 2000 zelf gaan bekijken. Los van de tentoonstelling zelf was er heel wat commotie rond de catalogoog. Daar zouden een heleboel fouten en verdraaiingen in voorkomen. Het feit dat de catalogoog niet beschikbaar is in het Engels (wat toch een evidentie lijkt voor de 'eerste groots opgezette Europese tentoonstelling over dit thema, dixit de persmap), en dus niet kon nagelezen worden door Native Americans zelf - over wie de tentoonstelling toch pretendeert een aantal zaken recht te willen zetten - is ook koren op de molen van diegenen die twifelen aan de goede bedoelingen van de organisatoren.

Walkinstik-man-alone

Ondanks alle heisa over de vooringenomenheid van de organisatoren, mogen we toch ook de tentoonstelling zelf niet vergeten, die zeker een aantal verdiensten heeft. Wie inderdaad niet verder komt dan 'alle indianen schieten met bananen' en diegenen die al iets verder staan ("Dances with wolves" is een prachtfilm"), kunnen van deze tentoonstelling toch een heleboel opsteken. Het lijkt me ook een leuke tentoonstelling om met kinderen te gaan bezoeken. Dan kunnen ze 'Jommeke in de Far West' meteen in de prullenmand gooien.

Maar wie verder kijkt dan zijn neus lang is, merkt meteen dat er toch nogal wat hiaten, verdraaiingen van de waarheid en zelfs puur revisionisme voorkomen in de catalogoog. Een tweede bron van ergernis is dat er heel wat 'sacred objects' getoond worden, bijna allemaal afkomstig uit Belgische musea.

*'Sky' Walkinstik-man-alone:
(Choctaw/Miwok)*

Als Native American wil ik mijn ontstemming uiten over de catalogoog en het handboek voor leraren van de tentoonstelling 'Indian Summer'. Ook over de tentoonstelling zelf ben ik zeer misnoegd.

Al staat in de brochure dat de catalogoog ook verkrijgbaar is in het Engels, is dit niet het geval. Uit een aantal vertalingen uit de Nederlandse en Franstalige catalogoog, blijkt dat we hier te maken hebben met regelrechte beledigingen aan ons adres. Ik vraag me af wat de motivatie van de schrijvers is om zo'n slecht gedocumenteerd stuk literair afval te publiceren. Het ruikt naar commerciële uitbuiting en politieke motieven die gaan tot het punt van grove laster aan het adres van een volk dat het recht van verdediging en consultatie ontzegd wordt.

Daarom eis ik de onmiddellijke stopzetting van de verkoop van de catalogoog tot er een Engelstalige vertaling is die kan nagekeken worden. Ik eis ook dat het handboek voor leraren nagekeken en verbeterd wordt, voor het in de Europese scholen wordt gebruikt.

Ik denk dat de Canadese en Amerikaanse Natives, de Belgen en alle nationaliteiten in Europa een openbare verontschuldiging verschuldigd zijn van diegenen die verantwoordelijk zijn voor deze gruwel en uitbuiting ten opzichte van een volk dat al meer dan 500 jaar vernederd en misbruikt wordt.

Uit de persmap van 'Indian Summer'

Lang voor de Europeanen eind 15de eeuw de Nieuwe Wereld ontdekten, was Noord-Amerika al bevolkt door een aantal indiaanse beschavingen: de inuït, nog altijd beter bekend als de eskimo's, in het arctische en subarctische gebied, de Huron en Irokezen in de woodlands, de Seminolen in het zuidoosten, de Sioux, de Comanches en de Cheyennes in de grasvlakten, de Apaches en de Navajo's in het zuidwesten,...

De komst van de blanken en hun steeds grotere beslaglegging op het grondgebied van de huidige Verenigde Staten en Canada lag aan de basis van conflicten tussen hen en de indianen (de 'indiaanse oorlogen' van de 19de eeuw). Deze conflicten leidden tot de ondertekening van verdragen en het oprichten van 'reservaten'. Sindsdien en tot op heden is de indiaanse cultuur er echter in geslaagd te overleven en een rijke en verscheiden kunstproductie voor te brengen.

De tentoonstelling 'Indian Summer' - de eerste groots opgezette tentoonstelling die in Europa aan dit thema wordt gewijd - belicht de geschiedenis en cultuur van deze Eerste Naties voor en na de komst van de blanken. Bedoeling is het publiek een waarheidsgetrouw beeld te bieden van de indianen en hun gewoontes, godsdienst, sociale organisatie, dagelijks leven, kunst, enzovoort. Dit beeld verschilt totaal van de nog steeds bestaande stereotiepen. De samenwerking met indiaanse specialisten staat garant voor de kwaliteit van de tentoonstelling.

De bezoekers zullen er zo'n 600 archeologische en etnografische stukken kunnen bewonderen. Enkele van deze stukken maken deel uit van de verzamelingen van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, de meeste echter worden ons uitgeleend door grote Belgische, Europese en Noord-Amerikaanse musea. Het gebruik

van multimedia en reconstructies op ware grootte garandeert een levendige opstelling. Zo worden een tipi uit de vlakten, een geheime rituele kamer (kiva) uit het zuidwesten, een longhouse uit het noordwesten en een houten woning uit het noordoosten gereconstrueerd. Op die manier worden de objecten voor het publiek in hun juiste context geplaatst. De audiogidsen voorzien commentaar voor volwassenen en kinderen.

Er vinden ook heel wat activiteiten plaats in het kader van de tentoonstelling: er wordt 'live' een totempaal gekapt, artisanale voorwerpen gemaakt, gedanst, er vinden ceremonieën plaats, er zijn lezingen en ateliers voor kinderen, er is een restaurant met indiaanse gerechten en er worden etnografische films vertoond. In de exoshop worden diverse publicaties en artisanale voorwerpen van de Eerste Naties te koop aangeboden.

Inhoud en structuur van de tentoonstelling

Het grote publiek is ondanks de overvloedige populariserende literatuur weinig vertrouwd met de autochtone bevolking van Noord-Amerika. Hun beschaving(en) voor de komst van de Europeanen, de culturele verscheidenheid van de diverse bevolkingsgroepen in het zeer uitgestrekte grondgebied, de contacten tussen Europeanen en Noord-Amerikanen, de 'indiaanse' tradities die vandaag nog steeds

verder leven,... zijn slechts gedeeltelijk en/of foutief gekend.

De tentoonstelling 'Indian Summer' wil een volledig en authentiek beeld van deze culturen brengen om zodoende hun spirituele en materiële rijkdom aan te tonen.

De tentoonstellingsvoorwerpen worden zo getrouw mogelijk in hun context geplaatst. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van een grote verscheidenheid aan hulpmiddelen zoals reconstructies, fotografische en audiovisuele documenten. De medewerking van autochtonen, buitenlandse musea en specialisten garandeert het welslagen van dit ambitieuze opzet.

De term 'Indian Summer' is niet alleen de titel van deze tentoonstelling, hij staat ook symbool voor de opbloei, de renaissance van de autochtone bevolking die vecht om de waarden van haar verleden opnieuw te vinden en vorm te geven. Als ondertitel kozen we voor 'De Eerste Naties van Noord-Amerika', omdat deze terminologie het best aansluit bij wat vandaag leeft in autochtone kringen in Noord-Amerika. De autochtone bevolkingsgroepen verkiezen immers andere termen dan 'indianen' op zichzelf te benoemen, ten eerste omdat Columbus deze naam verkeerdelijk gaf, maar ook omdat de term geen enkele culturele realiteit weergeeft.

Commentaar van *Walkinstik-man-alone*

De geschiedenis herschreven

De organisatoren van de tentoonstelling en de auteurs van de catalogoog lijken te willen zeggen dat de Amerikaanse en Canadese Eerste Naties liegen over hun eigen geschiedenis.

Enkele straffe uitspraken:

'(...) Het is niet altijd gemakkelijk tegen een zeker romantisme in te gaan, te meer daar de indianen als uitstekende tactici hun charisma soms uitspelen om zo de geschiedenis naar hun hand te zetten (Jacquin, 1996).'

(catalogoog blz.41)

'(...) Zoals alle gekoloniseerde en onderdrukte volken proberen de indianen een voortreffelijk beeld van hun verleden te geven, ook al betekende dit een zeker schippen met de indringers.'

(catalogoog blz.41)

'(...) Maar eigenlijk bestaat er heden ten dage geen enkel document op grond waarvan men een dergelijke hypothese over geprogrammeerde uitroeiing door de koloniale landen of de Verenigde Staten kan baseren.'

(catalogoog blz.45, over het verspreiden van met pokken geïnfecteerde dekens)

De kloof tussen deze uitspraken en revisionisme (ontkennen van de holocaust) is wel heel klein. Dit is pure herschrijving van de geschiedenis. Het hele hoofdstuk 'Onzichtbare indringers' over de epidemieën die het leven kosten aan miljoenen Native Americans, geeft de lezer de indruk dat pokken, mazelen, griep, typhus,... over het continent verspreid raakten door de introductie van koeien, ratten en muizen en huisdieren, dieren daarvoor onbekend in Amerika. Dat is inderdaad zo, maar het hier bij houden wil

zeggen dat de verspreiding van epidemieën 'per ongeluk' gebeurde. Men gaat voorbij aan het feit dat de koloniatoren wel degelijk gebruik maakten van de ontvankelijkheid van de autochtone bevolking voor deze ziekten om met een nieuwe methode van massavernietiging te starten: de verspreiding van geïnfecteerde dekens bijvoorbeeld. Er is genoeg documentatie over het bijna meteen uitbreken van epidemieën in indiaanse dorpen na het uitdelen van dekens door het leger. Hierover is meer diepgaand onderzoek nodig. En volgens mij bestaat er genoeg geschreven bewijsmateriaal (bvb. de correspondentie uit het jaar 1763 tussen Sir Jeffrey Amherst, commandant van het Britse leger, en kolonel Henry Bouquet over de uitroeiing van Odawa, Mingo, Lenape en Shawnee met behulp van geïnfecteerde dekens).

De stereotiepen doorbreken?

In de catalogoog staan een aantal storende fouten, waarvan ik er hieronder een aantal opsom.

In 1945 maakt de schilder James Catlin een rondreis langs de belangrijkste Europese hoofdsteden (p.41). Ten eerste gaat het hier om de schilder George Catlin, ten tweede maakte hij die rondreis in 1871.

De geschiedenis bewaart de herinnering aan verschillende grote Teton-krijgers, zoals Crazy Horse, Red Bull en Sitting Bull (p.126). Red Bull is een energiedrankje, Red Cloud zou kunnen bedoeld worden.

Binnen de Eerste Naties was het

Ronduit foutief

gamma aan muziekinstrumenten relatief beperkt. Met uitzondering van de liefdesfluit werden ze tijdens de ceremonieën gebruikt. De fluit daarentegen werd bespeeld door de aanbieder om het jonge meisje dat hij begeerde, te verleiden (p.154). Het gebruik van de fluit als verleidingsmiddel kwam pas relatief laat in de geschiedenis voor. Oorspronkelijk werd de fluit gebruikt bij meditatie en zelf-genezing. Ik ben er zeker van dat de Blue en Gray Flute Clans van de Hopi gelukkig zouden zijn om te weten dat hun Spring Flute ceremony niets meer is dan een product van hun verbeelding.

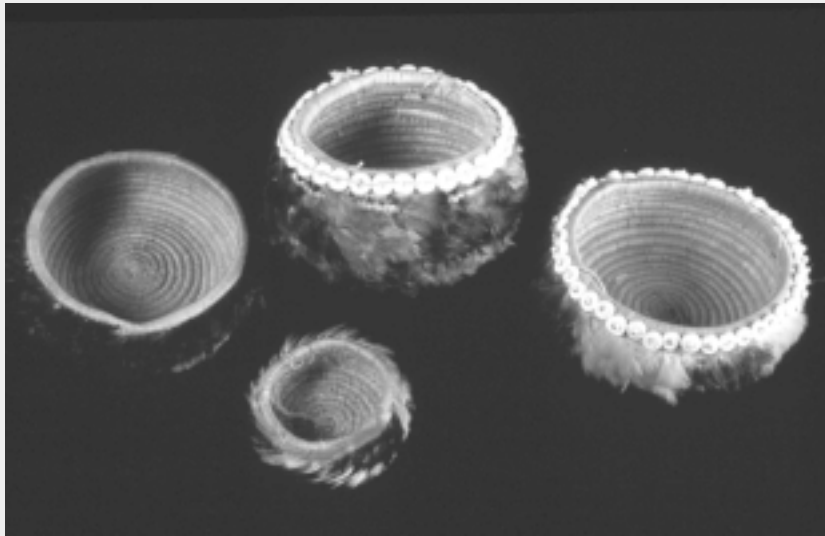
Geronimo en zijn krijgers poseren: Deze Apache-chef doorzag het

belang van communicatie en fotografie voor zijn verzet tegen de blanken. Hij hoopte zo sympathie op te wekken bij de Amerikaanse bevolking van het Oosten (p.254). De foto in de catalogoog werd gemaakt in opdracht van het leger na de overgave van Geronimo. Het gaat dus om een geposeerde foto voor Geronimo en zijn krijgers in kettingen op een trein gezet werden voor een jarenlange verbanning in Florida.

Wounded Knee: Deze slag betekende het definitieve einde van het gewapend verzet van de Vlakten-indianen (p.255). Ten eerste ging het niet om een slag, maar wel over een massaslachting van vrouwen, kinderen, bejaarden en krijgers die zich reeds hadden overgegeven en hun wapens hadden ingeleverd. Ten tweede kan aldus geen sprake zijn van gewapend verzet.

Squaw: Woord uit het Algonquin dat vrouw betekent. Overgenomen in het Engels en nadien in het Frans duidt het op de echtgenote van een Noord-Amerikaanse autochtoon (p.316). Dit vernederende woord komt zowel in de catalogoog als in het handboek voor leraars terug. De verklaring ervan is op zijn minst sexistisch en getuigt van slechte smaak. Het woord komt niet uit het Algonquin, het woord 'e'sqa...' echter wel. Dat woord duidt het vrouwelijk geslachtsorgaan aan. Het is een verboden woord bij de meeste traditionele Native Americans in Noord-Amerika. Dat de auteur hier stilzwijgend aan voorbijgaat is geen excuus voor zo'n belediging. Een beetje research had dit kunnen voorkomen.

Dit zijn maar enkele voorbeelden van fouten, verdraaiingen en onnauwkeurigheden waarmee de catalogoog vol staat. Je zou van een instelling als het Koninklijk Museum voor Kunst en Geschiedenis tenminste meer zorgvuldigheid verwachten. Sommige fouten lijken echter verdacht veel op de verdraaiing van de werkelijkheid naar de blanke kant: de overwinnaars die de geschiedenis schrijven.

Vier mandjes,
Pomo, Californië (1890-1925)

De tentoonstelling

Al lijkt het op het eerste gezicht een goed geplande en mooie tentoonstelling, toch mankeert het aan correcte historische informatie en research. Bovendien is er geen aandacht voor de huidige situatie van voortdurend misbruik van de Eerste Naties. Bezoekers krijgen zo de indruk dat alles goed gaat. En dat is zeker niet zo. De tentoonstelling heeft zowel politieke als historische feiten vermeden, en vervangen door misleidende historische retoriek. Wat mag de reden daarvan zijn? Ik kan alleen maar dit bedenken: je krijgt de vage indruk dat de Native Americans zijn 'uitgestorven'.

Het museum waar de tentoonstelling plaats vindt, is een 'internationaal cultureel en historisch centrum'. Het is dan ook zeer merkwaardig dat een internationale taal als het Engels niet werd gebruikt, samen met de talen van het gastland van de tentoonstelling. Nochtans staat er in de brochure dat er een Engelstalige catalogoog voorhanden is. Maar ik moet nog steeds de eerste Engelstalige zin in verband met de tentoonstelling vinden. Nochtans is Engels door Native Americans de meest gesproken taal. Als je een tentoonstelling maakt over de 'Eerste Naties van Noord-Amerika' getuigt het van gezond verstand en hoffelijkheid om dat te doen in een taal die ook zij verstaan. Of het zou moeten zijn dat je iets te verbergen hebt tegenover hen.

De tentoonstelling pretendeert ook geen 'heilige voorwerpen' te tonen. Maar dat is niet zo. Tot 40% van de tentoongestelde objecten zijn 'heilig' voor de Eerste Naties. Het gaat om koppen van pijpen, amuletten, maskers, adelaarsveren,... waarvan de meeste in bezit zijn van het museum zelf of van het Midden-Afrika Museum in Tervuren. Blijkbaar hebben de organisatoren zelf bepaald wat 'heilig' was en wat niet, en is er geen enkele moeite gedaan om bij de Eerste Naties na te vragen wat mocht getoond worden en wat niet. Het feit dat deze voorwerpen in het bezit zijn van musea moet voorgelegd worden aan de Eerste Naties van wie ze afkomstig zijn en die ze vertegenwoordigen. Over het al dan niet tonen van deze 'heilige voorwerpen' kan enkel beslist worden door de betrokken Native Americans. Mensen moeten er zich van bewust worden dat wij ook wetten hieromtrent hebben. Of gelden alleen blanke wetten als er besluiten moeten genomen worden over andere volken?